

Verslag excursie subgroep Realisatie op de ALV-dag 21 april 2009 Herstel sprengen en Griff in Apeldoorn

Met medewerking van Wim Vilsteren en Diederik Brem (Waterschap Veluwe)

Op het programma staat een bezoek aan herstelwerkzaamheden van sprengen en de Griff binnen de bebouwde kom van Apeldoorn. Wim van Vilsteren geeft eerst een korte toelichting over het waterschap en over het project.

Waterschap Veluwe beheert naast de Veluwe ook het IJsseldal tot aan de IJssel. Vanaf de Veluwe ontspringen diverse kleine beekjes, met name aan de noord-west zijde. Langs de zuid- en ooststrand van de Veluwe zijn veel sprengen gegraven voor aandrijving van watermolens en later ook voor wasserijen en papierindustrie. In de IJsseldal is de afwatering geregeld via stelsels van sloten en weteringen.

Door de bebouwde kom van Apeldoorn liggen diverse sprengen. Een deel daarvan zijn later vergraven tot vijver, zoals in het Oranjepark. Een ander deel is overkluisd. De gemeente en het waterschap zijn al geruime tijd bezig (een deel van) deze sprengen te herstellen. Dat wil zeggen: de overkluisde delen boven de grond te brengen, "lekke" delen af te dichten met een leemlaag en slib te verwijderen.

Na deze korte introductie gaan we onder leiding van Diederik en Wim lopend vanaf onze vergaderlocatie enkele herstelde trajecten bezoeken. De eerste locatie zijn de vijvers in en rond het Oranjepark. Hier is de baggerlaag verwijderd en is een leemlaag aangelegd (foto 1). Ook zijn voorzieningen getroffen om de waterbeheersing te optimaliseren, bijvoorbeeld om delen van sprengen die droog dreigen te vallen, via andere sprengen van water te voorzien.

Foto 1. Een deel van de vijvers in het Oranjepark. Het waterpeil is momenteel nog laag, omdat er werkzaamheden aan een fontein plaatsvinden (namelijk de "kwartjes" fontein). Helaas zal de Koningin deze niet tijdens haar bezoek aan Apeldoorn op Koninginnedag openen.

Foto 2. *Chara contraria* var. *contraria* (determinatie Emile Nat). Aangetroffen in één van de vijvers in het Oranjepark

Het water van de bovengenoemde tot vijver vergraven spreng komt in de Griff uit. Dit is onze tweede locatie. De Griff is een gegraven watergang, parallel aan het Apeldoorns kanaal, waarin verschillende sprengen uitmonden. De bovenstroomse delen van de Griff (in Apeldoorn) zijn later overkluisd. Pas op de plaats waar de RWZI van Apeldoorn het effluent loost, was de Griff zichtbaar. We bezoeken de locaties waar de Griff recentelijk (vorig jaar) weer boven de grond is gehaald. Op het noordelijk (benedenstroomse deel) langs de Vlijtse weg is gekozen voor een meer natuurlijk profiel (foto 3). Het verlaagde talud fungeert ook als waterberging.

Foto 3. De Griff langs de Vlijtse weg.

Foto 4. Kruising van de Griff met een weg.

We passeren de kruising van de Griff met een weg. Hier is een vierkante onderleider aangebracht van ca. 2 x 2 meter. Het bodemprofiel loopt dus vrijwel ongewijzigd door. Voor lichtinval is een rooster in de weg aangebracht (foto 4).

We komen bij een vispassage (foto 5). Deze is op kunstzinnige wijze aangelegd. De vispassage dient ook als speelobject in de parkachtige omgeving.

Foto 5. Vispassage met kunstzinnig vormgegeven stenen.

Foto 6. De Griff, iets verder stroomopwaarts.

Verder stroomopwaarts (foto 6) is te zien hoe het verval via kleine trappen is overbrugd, zodat de watergang voor vis passeerbaar blijft. Nog verder stroomopwaarts is een traject te zien waar de watergang tussen beschoeiing ligt. Hier was ook een splitsing in een hoger opgeleid deel voor de aandrijving van een kopermolen en een lager deel. Op de plaats van de kopermolen staat nu een fabriekshal. Deze zal echter gesloopt worden en op die locatie worden woningen aangelegd. De Griff zal dan ook in het plan worden opgenomen.

De laatste locatie die we bezoeken is de Griff verder stroomopwaarts. Hier is de watergang grotendeels overkluisd, maar midden in het centrum van Apeldoorn is enkele jaren terug een gedeelte langs het winkelcentrum weer boven de grond gebracht (foto 7). Hier is echter wel gekozen voor een "hardere" aankleding. De bodem bestaat uit beton. Wel zijn er enkele keien aangebracht die voor enige variatie in het stroomprofiel zorgen. Hier vestigen zich enkele waterplanten en ook de kleine modderkruiper komt voor.

Na de excursie hebben we een korte evaluatie gehouden. Enkele conclusies:

- Het plan voor herstel van de sprengen en de Griff in de bebouwde kom van Apeldoorn leeft al lang bij de gemeente en het waterschap. Belangrijk is dat er een lange-termijn visie ligt, en dat er enkele enthousiaste medewerkers bij gemeente en waterschap zijn die dit plan "aan de man" brengen, ook bij het bestuur van het waterschap en B&W van de gemeente. Om de lange-termijn visie zichtbaar te maken, zijn bij sommige toekomstige trajecten markeringen op de weg aangebracht om te laten zien dat hier in de toekomst een watergang komt. Mensen kunnen zo vast aan het idee wennen.

- Vanuit deze lange-termijnvisie worden trajecten ter hand genomen op momenten dat er sprake is van andere werkzaamheden, zoals herinrichting van de weg, aanpassing van de riolering, etc. Inhaken bij andere projecten dus.

Foto 7. De Griff nabij het winkelcentrum van Apeldoorn

- Er is ook een begroting van het plan gemaakt. In totaal bedraagt deze 60 miljoen euro, waarvan een belangrijk deel bestemd is voor grondaankoop. Per project wordt echter een concrete begroting gemaakt en wordt de financiering geregeld. Naast gemeente en waterschap dragen bijvoorbeeld ook projectontwikkelaars bij aan de kosten, en wordt gezocht naar subsidies.
- Grondaankoop kan een moeilijk punt zijn. Het resulteert soms in een aanpassing van het oorspronkelijk ontwerp, bijvoorbeeld minder breed, of om percelen heen van eigenaren die niet willen verkopen. Het geluk is wel dat de overkluisde tracés meestal niet bebouwd zijn.
- Over de ecologische aanpak zijn de deelnemers over het algemeen tevreden. Opmerkelijk is dat soorten als kleine modderkruiper en ook stekelbaars voorkomen. Vooral de combinatie met cultuurhistorische aspecten en aanpassing van het ontwerp aan de bebouwde omgeving is interessant.

Reinder Torenbeek
28 april 2009